

UNIVERZITA KARLOVA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav pro archeologii

Autoreferát disertační práce

Mgr. Michaela Langová

Otázky struktury osídlení severovýchodní části středních Čech ve starší době bronzové na příkladu opevněné lokality Brandýs nad Labem-Vrábí

Settlement structure of the Early Bronze Age in the northeast part of central Bohemia
– the case study of fortified settlement in Brandýs nad Labem-Vrábí

Praha 2019

Školitel: Mgr. Michal Ernée, Ph.D., DrSc.

1. Úvod a cíle práce

Na zcela tristní stav publikace únětických sídlišť opakovaně upozornila již během 50. let I. Pleinerová¹ (Hnízdová 1952, 2; 1953, 380; Pleinerová 1959, 97). Pramennou základnu charakterizovala slovy: „*Pro Čechy jsou rozptýleny v časopisech a některých publikacích jen stručné náleзовé zprávy nebo všeobecné zmínky a také v cizí literatuře není situace o mnoho lepší. ... Je nutno zdůraznit, že nálezy pochází většinou z menších záchranných výzkumů*“ (Hnízdová 1953, 380). Situace se nijak nezměnila ani v následujících letech a I. Hásek (1984, 4) konstatuje, že „*poznání únětických sídlišť je dosud v počátcích*“. V roce 2008 stav poznání sídlišť únětické kultury velmi výstižně formuloval P. Čech (2008, 65): „*V bádání o únětické kultuře v Čechách je zřejmá absence publikací sídlištních nálezů, jako by se starší doba bronzová vytratila z nálezového fondu*“. Ani od roku 2008 se situace příliš nezměnila, žádný z publikovaných souborů se nezabývá sídlištní problematikou komplexněji, ale pouze rámcově představuje menší soubory.

Stavem poznání únětických sídlišť je výrazně ovlivněna i možnost jejich bližšího časového zařazení, neboť chronologie únětické kultury v Čechách je založena na vyhodnocení zejména keramických nálezů z hrobů (především pohřebiště v Polepech; Moucha 1954; 1963; Bartelheim 1998; Tabulka 1). Objevují se tak pochybnosti, zdali a do jaké míry je keramika vyskytující se v hrobech srovnatelná s keramikou sídlištní (např. Pleinerová 1959; 1960, 523-524; 1967, 17; Koschik 1975, 65; Zápotocký 1982, 389; Krumland 1998, 95-96, 129; Beneš 1999, 51).

---

¹ Kvůli vzniku možného nedorozumění je nutné upozornit, že diplomová práce Ivany Pleinerové byla obhájena pod jejím rodným jménem Květuše Hnízdová (Hnízdová 1952). Pod tímto jménem je také práce uvedena v seznamu literatury zde i v disertační práci.

Tabulka 1: Přehled periodizačních systémů únětické kultury v Čechách a jejich porovnání s datováním věteřovské kultury na Moravě. Synchronizace relativních chronologických stupňů s absolutními daty uvedena podle *Ernée – Müller – Rassmann 2009* a *Ernée 2015* (cf. *Smejtek – Baloun 2018*, 599-600), *datování věteřovské kultury podle J. Pešky (2012; 2013) a jeho ústního sdělení.

		Reineckeho stupně	Moucha 1963	Pleinerová 1967	Zich 1996	Bartelheim 1998	Věteřovská kultura*
1600	mladší období únětické kultury	A2/B1 (A3)					
1700		A2b	6		5		
1800				3		3	
1900		A2a	5		4		
2000	starší období únětické kultury		4		3		
2100		A1	3	2	2	2	
			2	1b	1	1	
2200		A0	1	1a			

Rozsáhlé sídliště starší doby bronzové odkryté mezi lety 2007 a 2016 v Brandýse nad Labem-Vrábí v poloze „U Vodojemu“ představuje možnost nahlédnout do problematiky sídlišť únětické kultury v Čechách komplexněji, přestože v mnoha ohledech byly možnosti vyhodnocení limitovány záchranným charakterem terénního výzkumu i omezenými finančními možnostmi a to jak při výzkumu samotném, tak při jeho následném zpracování. Velmi významný aspekt sledovaného sídliště představuje nález podkovovitého příkopu s plochým dnem, díky kterému je zřejmé, že lokalita (resp. její část) byla, přinejmenším po nějaký úsek starší doby bronzové, opevněna.

To svědčí o určité centrální úloze zdejšího sídliště. Otevírá se celá řada otázek souvisejících s opevněním samotným, jeho podobou, účelem a chronologickým zařazením, a dále i se zázemím lokality, strukturou okolního osídlení a jeho podobou v rámci celého studovaného regionu (SV části středních Čech). Rozsah zkoumaného území byl stanoven s ohledem na záměr podrobněji se věnovat osídlení na pravém břehu Labe a v povodí řeky Jizery a potvrdit nebo vyvrátit předpoklady pravděpodobné absence osídlení v několika kilometrovém pásu podél pravého břehu Labe (*Langová 2012*, 39-40, obr. 5), která by mohla podtrhnout význam opevněné lokality na protilehlém břehu v Brandýse nad Labem. Do sledované oblasti byla zahrnuta i oblast levého břehu Labe, a to až po tok řeky Vltavy, resp. hranici dnešní Prahy.

Mezi hlavní otázky práce patří:

1. Charakter osídlení na lokalitě Brandýs nad Labem-Vrábí, jeho podoba a vnitřní chronologie, včetně doby trvání opevnění a jeho vztahu k dalším sídlištním objektům na lokalitě.
2. Podoba osídlení starší doby bronzové v bezprostředním okolí lokality, jeho rozsah a výpovědní hodnota.
3. Podoba osídlení ve sledovaném regionu SV části středních Čech a jeho vývoj.
4. Osídlení Mladoboleslavska a jeho význam v rámci únětické kultury.
5. Úloha opevněné lokality Brandýs nad Labem-Vrábí a její vztah k okolnímu osídlení.

Základním předpokladem k zodpovězení těchto otázek je detailní zpracování movitých i nemovitých nálezů únětické kultury z Brandýsa nad Labem-Vrábí a podrobné vymapování nálezů starší doby bronzové ze studovaného území. Vzhledem ke stavu poznání sídlišť z tohoto období v Čechách byl důraz kladen na prezentaci hmotné náplně sledovaného sídliště. Akcentováno bylo zejména představení keramiky, neboť zastoupení tvarů nádob nebylo dosud pro sídlištní prostředí únětické kultury v Čechách podrobněji definováno.

Do roku 2012, kdy byla tato práce zadávána, byly odkryty plochy z let 2007, 2008 a 2010, jejichž zpracování bylo definováno jako jeden z hlavních cílů předkládané práce. Navazující stavba bytových domů na lokalitě v letech 2014 a 2016 odkryla další archeologické situace ze starší doby bronzové. Vzhledem k tomu, že se jedná o přiléhající plochy, rozšířila jsem svoji práci i o tyto nálezy, u sezóny 2016 jsem však byla výrazně limitována stále ještě probíhajícím základním laboratorním zpracováním nálezů, které mi umožnilo z této sezóny kompletně zpracovat pouze nálezy keramické. V této práci částečně navazuji na svoji práci diplomovou, kterou jsem obhájila pod názvem „*Sídlištní areál starší doby bronzové v Brandýse nad Labem –*

objekty s lidskými kosterními pozůstatky“ v roce 2012 na Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou na FF UK v Praze (*Langová 2012*). V rámci ní jsem zpracovala staroúnětické pohřebiště a sídlištní objekty obsahující lidské kosterní pozůstatky odkryté během výzkumné sezóny 2007.

2. Zvolené metody

Práce je rozdělena do dvou hlavních rovin. První z nich se zabývá zpracováním a vyhodnocením sídlištních nálezů starší doby bronzové na lokalitě Brandýs nad Labem-Vrábí (*Kap. 3*)² a druhá (*Kap. 4*) se soustřeďuje na podobu osídlení ve sledované oblasti severovýchodní části středních Čech. V rámci této části je diskutována i úloha opevněné lokality v Brandýse nad Labem-Vrábí a její vztah k okolnímu osídlení (*Kap. 4.4.3*).

2.1 Brandýs nad Labem-Vrábí

Metody užití pro zpracování a následnou interpretaci archeologických situací byly výrazně limitovány záchranným charakterem akcí i časovým a finančním tlakem, pod kterým výzkumy probíhaly. Všechny objekty byly zkoumány po mechanických vrstvách a ve většině případů byly prozkoumány pouze jejich poloviny (sezóny 2007, 2008 a 2010), celé objekty byly kopány pouze v rámci sezóny 2014. Výzkumy na lokalitě navíc neprobíhaly na sebe navazujícím způsobem, ale byly vedeny jako samostatné akce, přičemž téměř každá sezóna měla jiného vedoucího výzkumu. Odlišným způsobem byla pořizována také kresebná dokumentace objektů, která se od sebe odlišuje jak samotným způsobem dokumentace, tak i jejím následným grafickým zpracováním.

Z výše popsaných důvodů byly nálezy hodnoceny pouze v rámci celého objektu, neboť jejich přiřazení ke konkrétní přirozené vrstvě nebylo zpětně možné. Charakter nálezů a jejich dokumentace tedy neumožnily např. sledování způsobu zaplňování jednotlivých objektů nebo podrobnou analýzu sídlištního odpadu. Metodou výzkumu byl zcela jistě poznamenán i materiál samotný, který je u objektů vykopaných pouze z poloviny nekompletní. Jako způsob dokumentace movitých nálezů jsem zvolila kombinaci kresby řezu a fotografie, která byla případně doplněna o kresebnou rekonstrukci tvaru nádoby. Právě tento způsob dokumentace keramiky velmi dobře dokumentuje i barvu výpalu a způsob úpravy povrchu, který může být u keramiky únětické kultury určující.

2.2 Studovaná oblast severovýchodní části středních Čech

Pro širší pochopení opevněných sídlišť starší doby bronzové je důležité znát jejich zázemí, které stálo za jejich zformováním, neboť vybudování těchto staveb muselo být společným úsilím většího množství lidí (*Ettel 2010, 368*). Právě přítomnost opevnění v Brandýse nad Labem

---

² V rámci autoreferátu disertační práce uvádím odkazy na konkrétní kapitoly v disertační práci, které pojednávají daná témata podrobněji. Stejným způsobem odkazuji i na obrázky, tabulky a mapy, které jsou součástí práce.

naznačuje specifické postavení lokality v rámci soudobého osídlení a dovoluje nám uvažovat o jejích možných centrálních funkcích.

Poněkud volnější označení „severovýchodní část středních Čech“ bylo nutné zcela přesně vymezit. Vzhledem k charakteru místní krajiny (rovinatý terén širšího povodí Labe) nebylo možné při vymezení území sledovat přirozené hranice, ale bylo nutno stanovit hranice badatelského zájmového území čistě arbitrárně. Jako území zájmu byla zvolena severní část okresu Praha-východ (část severně od k. ú. Úvaly), východní část okresu Mělník (vltavské a posléze labské pravobřeží) a celý okres Mladá Boleslav. Sledovaná oblast je tedy vymezena přibližně hranicí Prahy a tokem Vltavy na západě, Kokořínskem na severu, tokem říčky Žehrovky na severovýchodě a pásem lesů v trase Dolní Bouzov, Ledce, Mcely, Loučeň na východě a jihovýchodě. Studovanou oblast je také možné velmi dobře specifikovat pomocí geomorfologických celků, neboť je prakticky totožná s Jizerskou tabulí a západní částí Středolabské tabule (*Kap. 2*). Vymezené území celkově zaujímá plochu téměř 1800 km².

Informace o nálezech starší doby bronzové týkající se sledovaného území byly sebrány z dostupných pramenů³ a literatury, začleněny byly také existující soupisy muzejních nálezů⁴ (*Kap. 4.2*). Revize příslušných muzejních fondů a nepublikovaných nálezů nebyla předmětem této práce a bylo tak nutné se spokojit pouze s informacemi publikovanými a zcela se na ně spolehnout (zejm. v případě uváděných datací, pokud je nebylo možné zpřesnit nebo ověřit na základě publikovaných vyobrazení). Ze sledovaného území bylo shromážděno celkem 410 záznamů, které jsou podrobně představeny v katalogu⁵. Hlavním kritériem pro členění položek v katalogu byla stanovena prostorová identifikace nálezů. Nálezy byly následně rozděleny podle svého charakteru na pohřební, sídlištní, depoty a ojedinělé nálezy. Pro každou tuto komponentu byl vzhledem k potřebě odděleného vyobrazení na mapě (*Mapy I-III*) vypracován samostatný záznam v katalogu. Jednotlivé položky v katalogu také obsahují odkazy na příslušné prameny a literaturu.

Sledovaná oblast byla v popředí zájmu českých badatelů již od 19. století a ani v pozdějších obdobích nezůstala opomenuta. Nabízí tedy (v rámci možností) velmi dobré podmínky pro vymapování archeologických nálezů, navíc charakter památek únětické kultury (kostrové hroby

---

³ V drtivé většině se jednalo o hlášení a náleзовé zprávy uložené v archivu ARÚ Praha.

⁴ Metoda sběru dat zahrnující sesbírání možného maxima informací o archeologických nálezech z určitého prostoru je v literatuře označována jako tzv. „*archäologische Landesaufnahme*“. Znázornění sebraných dat na mapě poté může sloužit jako nástroj mj. k dalšímu výzkumu a teoretickým úvahám (*Kuna – Dreslerová 2007, 152*).

⁵ Katalog je v práci uveden formou přílohy ve svazku II.

a zahloubené sídlištní objekty) úvahy o struktuře osídlení umožňuje (*Neustupný 1986, 231*). I přes určité rozdíly v charakteru dat mezi zkoumanými oblastmi se domnívám, že badatelský zájem v jednotlivých regionech je vzájemně víceméně srovnatelný a závěry vyvozené z jejich vzájemného porovnání lze považovat za věrohodné.

3. Závěr

V Brandýse nad Labem-Vrábí „U Vodojemu“ bylo odkryto rozsáhlé sídliště starší doby bronzové, které je možné zařadit mezi jedno z lépe poznaných soudobých sídlišť v Čechách, a to i přes záchranný charakter terénního výzkumu. Do starší doby bronzové bylo možné na základě keramiky datovat 117 sídlištních objektů (zejména zásobních jam) a příkop s plochým dnem podkovovitého tvaru vymežující plochu přibližně 1,56 ha. Vzhledem k polykulturnímu charakteru osídlení a nesouvisle odkrývaným plochám nelze blíže určit podobu zástavby na lokalitě, neboť hojně dokumentované kúlové jámy většinou nebylo možné blíže chronologicky zařadit. Četné sídlištní jámy obsahující keramiku únětické kultury se nacházely uvnitř i vně opevnění, jejich přesnější datace je však s ohledem na velmi fragmentarizovaný materiál a mnohé nejasnosti v chronologii sídlištní keramiky únětické kultury velmi obtížná.

Přímo na lokalitě byla prokázána výroba štípané industrie (preparační úštěpy), broušené industrie (vývrtek), textilu (keramická závaží, přesleny) a blíže nespecifikovaných artefaktů upravovaných pomocí broušení, např. kostěné industrie (brusy a brousky). Místní výrobu keramiky můžeme předpokládat, potvrdit ji ale mohou až případné petrografické analýzy. Artefakt interpretovaný jako nákončí měchu (*Langová 2012, 92, tab. XXXII*) by mohl ukazovat na možné zpracování kovu, jiným způsobem však metalurgie na lokalitě doložena nebyla a nelze ji tedy pokládat za prokázanou.

Provedené archeozoologické analýzy ukazují na výraznou převahu hovězího dobytka nad ostatními druhy domácích zvířat (ovce/koza, prase a zejména kůň). Tato zjištění zcela odpovídají ostatním soudobým lokalitám (*Kap. 3.4.7*), stejně jako složení kostěné a parohové industrie (*Kap. 3.4.3*). Vysoký podíl chovu hovězího dobytka a zároveň ovcí a koz kladl nemalé nároky na množství pastvin (*Roblíčková 2003, 489*) a právě na vysoký podíl rostlin vyskytujících se na loukách a pastvinách ukázala archeobotanická analýza (*Kočár – Kočárová 2011; Kap. 3.4.8*). Je zapotřebí upozornit na nálezy celých skeletů jelena lesního, které mají analogie i na mnoha dalších soudobých sídlištích (*Kyselý – Pecinová 2018*), a jedná se tedy zřejmě o obecnější jev, při kterém byl jelen loven, avšak nekonzumován a celý (nebo jeho velká část) následně uložen do sídlištní jámy. Z celých skeletů zvířat se v sídlištních objektech ve větší míře vyskytovaly již jen kostry psa (*Sůvová 2011; Kap. 3.4.7*).

Na možné kontakty lokality se vzdálenějšími oblastmi ukazují některé nálezy keramiky, a to zejména s oblastí Moravy (kulturní komplex Věteřov – Maďarovce – Böheimkirchen) a západních Čech (počáteční fáze kultury mohylové). Výzdoba nádoby 16/596+597/2 (*Tab.*

XXXI/1) by mohla dokonce ukazovat na prostředí Karpatské kotliny a mísa s tuhovaným vnitřním povrchem (*Tab. XXX/6*) na jižní Čechy či Bavorsko. Na bavorské Podunají, jižní nebo západní Čechy ukazuje také nález plastické pásky zdobené promačkávanými protilehlými otisky pŕlměsíčkovitých kolků nalezené na lokalitě při povrchových sběrech (*Kuna 1998*, 311). I přes četné cizí prvky (zejm. věteřovské) si však keramika zachovává svůj únětický ráz. Na současný výskyt keramiky únětické, věteřovské a časně mohylové bylo již poukázáno také na několika dalších únětických sídlištích v Čechách (např. *Pleinerová 1966*, 430; *Juřina – Smejtek – Stolz 2003*; *Kruta 1970*) a v případě sledované lokality v Brandýse nad Labem se tedy nejedná o výjimku (*Kap. 3.4.1.18*). Na kontakty s okolním prostředím ukazují také nálezy kamenné industrie, pro kterou byla surovina získávána ze vzdálenějších oblastí. Kromě křemence ze SZ Čech zde byly nalezeny i silicity glacienních sedimentů pocházející nejspíše z Frýdlantska nebo Ostravska a srpový vklad ze silicitu Krakowsko-čenstochovské jury, jehož zdroje jsou od lokality vzdáleny více než 300 km (*Kap. 3.4.4.1*).

Zpracování rozsáhlého keramického souboru sídlištní keramiky ukázalo některá specifika, která ho v určitých aspektech odlišují od keramiky hrobové. Patrné jsou rozdílné preference jednotlivých tvarů, zejména nízký počet únětických koflíků a miniaturních nádobek v sídlištních objektech. Tyto tvary naopak na soudobých pohřebištích výrazně dominují (*Kap. 3.4.1.18*). Naopak v sídlištních objektech se vyskytovaly tvary, které se na pohřebištích vůbec neobjevují – zejména výrazně převažující zásobnice, cedníky a velké mísy s drsněným povrchem. Mimo to se v sídlištním materiálu vyskytla i keramika zdobená rytými liniemi a vpichy, která v hrobech mladšího období únětické kultury v Čechách není běžná. Při porovnání vzájemně tvarově podobných nádob ze sídliště v Brandýse nad Labem a pohřebiště v Mikulovicích navíc vyplynul jednoznačný rozdíl ve velikosti nádob (*Obr. 17-18*). Všechny nádoby ze sídlištních objektů v Brandýse nad Labem, pro které se na mikulovickém pohřebišti vyskytoval analogický tvar, byly výrazně větší, nežli ty hrobové (*Kap. 3.4.1.18*).

Keramiku ze sídlištních objektů je možné chronologicky zařadit do mladšího období únětické kultury, tedy do třetí fáze definované I. Pleinerovou (1967) a M. Bartelheimem (1998). V chronologii V. Mouchy (1963) ji lze spojit s jeho poklasickou fází únětické kultury. Keramika ze zpracovávaného sídliště se zdá být typologicky jednotná (s výjimkou jednoznačně starší keramiky ze starounětického pohřebiště) a na základě současných poznatků v ní není patrný žádný bližší chronologicko-typologický vývoj. Se závěrem starší doby bronzové (horizont A2/B1) lze spojit nálezy keramiky s analogiemi v počátcích kultury mohylové, do

tohoto období je také datována plastická páska zdobená promačkávanými protilehlými otisky půlměsíčkovitých kolků (Čujanová-Jilková 1964, 10; Hlásek a kol. 2015, 233).

Jednou z nejzajímavějších otázek, které zpracování movitého materiálu z lokality přineslo, je kontrast radiokarbonové datace, která klade některé objekty již do počátků mladšího období únětické kultury, s datováním relativním. Keramiku z těchto objektů je totiž možné typologicky spojit až s poklasickou fází únětické kultury (podle Moucha 1963; chronologické ukotvení jednotlivých fází únětické kultury viz *Tabulka 1*). Zde je nutno uvědomit si zatím málo zdůrazňovaný fakt, že klasická fáze únětické kultury byla V. Mouchou představena výhradně na materiálu hrobovém, zatímco fáze poklasická z větší části na materiálu sídlištním. V kontextu výše představených rozdílů mezi keramikou hrobovou a sídlištní se právě tento rozdíl jeví jako možné vysvětlení chronologického nesouladu absolutního a relativního datování. Tuto hypotézu podporují také nálezy hrobů z nedalekého okolí lokality, které naopak do klasické fáze únětické kultury spadají (*Kap. 4.4.1*). Učiněné pozorování však bude nutné ověřit na materiálu z dalších lokalit.

Pomocí 13 radiokarbonových dat získaných z šesti objektů je možné alespoň rámcově nastínit možný vývoj podoby lokality v průběhu mladšího období únětické kultury a pravděpodobnou následnost jednotlivých kontextů (podrobně *Kap. 3.6*). Další případná radiokarbonová data tento náhled nepochybně zpřesní:

1. **Starounětické pohřebiště.** Nejstarší komponentu na lokalitě představuje starounětické pohřebiště (podrobněji *Langová 2012, 109-114*), na kterém se pohřbívalo před rokem 2000 př. Kr., jeho trvání přes přelom tisíciletí není příliš pravděpodobné. Pohřebiště se nacházelo uvnitř opevněného areálu a můžeme proto soudit, že zde zřejmě fungovalo dříve, než byla plocha opevněna. Keramika nalezená v zásypech hrobů ukazuje na pravděpodobné nedaleké sídelní aktivity (*Langová 2012, 83*).
2. **Mohyla 07/690.** O něco málo mladší se zdá být mohyla (obj. 07/690), jejíž vznik můžeme datovat přibližně do intervalu mezi desetiletími bezprostředně předcházejícími přelomu tisíciletí a zhruba polovinou 20. století př. Kr. Vzhledem k využití původně sídlištní jámy pro potřeby pozdější mohyly, je možné toto datování vztáhnout i na existenci zahloubených sídlištních objektů. Nabízí se dvě možné varianty vztahu objektu mohyly (resp. sídlištní jámy) k opevnění:
  - a. Mohyla byla vybudována před vznikem opevnění. To by znamenalo, že zde sídliště muselo existovat ještě před výstavbou opevnění, není ale zřejmé, jestli

se po vybudování fortifikace stáhlo do opevněného prostoru nebo jestli se sídlištní objekty i nadále vyskytovaly mimo opevnění.

- b. Mohyla vznikla až v době po vybudování opevnění (resp. v době jeho existence). V takovém případě můžeme usuzovat na existenci sídlištních jam i mimo prostor fungujícího opevnění, avšak není zřejmé, jestli se zde sídlištní objekty nacházely již před vybudováním opevnění.
3. **Existence opevnění.** Modelované datum získané z makrozbytku z požárové vrstvy příkopu, kterou je možné pokládat za zánikovou, ukazuje na interval 1977–1777 BC s pravd. 95,4 %, resp. 1977–1869 BC s pravd. 82,8 %. Příkop zřejmě mohl přestat plnit svoji funkci přibližně ve druhé polovině 20. nebo na počátku 19. stol. př. Kr. Lokalita tedy musela být opevněna před tímto datem. Dobu fungování opevnění lze pravděpodobně vymežit intervalem mezi ukončením pohřbívání na pohřebišti *post quem* a intervalem zjištěným radiokarbonovými daty pro zánik příkopu *ante quem*.
4. **Sídlištní objekty.** Nejstarším datovaným sídlištním objektem na lokalitě, který byl druhotně využit pro uložení pohřbů pod mohylou, je objekt 07/690 (viz výše). Další dvě radiokarbonová data získaná ze sídlištních objektů ležících mimo opevněnou plochu ukazují na fungování sídliště i po pravděpodobném zániku opevnění, a to zřejmě po dobu minimálně dalších 100 let, tedy nejméně do poloviny 18. století př. Kr. Absolutní data tedy potvrzují existenci sídliště v rozmezí přibližně mezi lety 2000–1750 př. Kr., počátek ani konec osídlení však není absolutními daty nijak podchycen a to mohlo tedy trvat výrazně déle.
5. **Zánik sídliště.** Dobu zániku starobronzového osídlení na lokalitě není na základě radiokarbonových dat možné určit. Nálezy keramiky s analogiemi v časně mohylové kultuře však ukazují na existenci tohoto sídliště až do závěru starší doby bronzové, resp. horizontu A2/B1. Jeho přetrvání do střední doby bronzové se na základě archeologických nálezů nezdá být pravděpodobné.

Z událostí doložených na lokalitě je ještě zapotřebí zmínit četné stopy po požáru. V několika objektech byla zaznamenána kompaktní vrstva mazanice a velkého množství uhlíků, které budí dojem záměrné likvidace pozůstatků požáru. V případě větších kusů mazanice s otisky prutů je snad možné uvažovat o pozůstatcích požáru domu. Na požár dosahující extrémních teplot ukazují zejména četné nálezy pemzovitě přepálené zeminy (*Tab. LII*), které byly dokumentovány v mnoha objektech na lokalitě (*Kap. 3.4.6*). Uhlíkatá do červena propálená vrstvička byla zachycena také ve většině řezů příkopem. Na základě charakteru vrstev pod a

nad touto úrovní je možné se domnívat, že po nějaké s ohněm spojené události mohl příkop přestat plnit svoji původní funkci a zřejmě začal být využíván k deponování odpadu (*Kap. 3.5.1.2*). Na lokalitě nebyly shledány stopy po násilném konfliktu a nelze tedy požárové vrstvy primárně interpretovat tímto způsobem.

Právě existencí příkopu se lokalita vymykala mezi ostatními soudobými sídlišti. Jeho přítomnost svědčí o tom, že lokalita byla, alespoň v nějaké fázi, opevněna. V jeho blízkosti sice nebyly zachyceny žádné stopy po další konstrukci fortifikačního charakteru (např. valu), avšak původní přítomnost hradby nebo jiné konstrukce nelze vzhledem ke značnému úbytku nadložních vrstev v některých částech lokality a dlouhodobé zemědělské činnosti vyloučit. Na základě analogií z dalších soudobých lokalit ji lze naopak spíše předpokládat (*Kap. 3.5.1.3*).

V rámci struktury soudobých sídlišť lze sledované lokalitě přisoudit určité funkce centrálního charakteru (např. opevnění, importy, strategická pozice na předpokládané křižovatce dálkových cest) a podle měřítek E. Gringmuth-Dallmera (1996) je možné ji zařadit minimálně k sídlištím třetího typu zastávající jednu nebo více centrálních funkcí (*Kap. 4.1*). Výjimečnost lokality v neposlední řadě podtrhuje rozsah zachyceného osídlení. V rámci archeologicky zkoumaných na sebe navazujících ploch o rozloze přes 4 ha nebyl zachycen okraj sídliště, naopak četné nálezy z bezprostředního okolí ukazují, že zdejší osídlení bylo výrazně většího rozsahu; zřejmě je možné počítat s rozlohou minimálně kolem 20 ha (*Mapa 1*). Na intenzivní sídelní aktivity ukazují i další nálezy z katastru a mohlo se tak jednat i o osídlení kontinuální. Intenzita a rozsah osídlení zachycený v Brandýse nad Labem ukazují na existenci rozsáhlé sídelní aglomerace, která podle našich současných znalostí nemá ve sledované oblasti obdobu (*Kap. 4.4.1*).

Pro možnosti posouzení významu této sídelní aglomerace a její úlohy v rámci starší doby bronzové byl vypracován podrobný katalog publikovaných nálezů tohoto období z oblasti Mladoboleslava, severní části okresu Praha-východ a vltavského pravobřeží okresu Mělník. Katalog obsahuje celkem 410 položek (resp. poloh se zachycenými nálezy únětické kultury), z nichž všechny byly co nejpodrobněji lokalizovány (*Mapa 11*). Z výsledné mapy jsou zřejmé vysoké koncentrace osídlení na některých místech (*Mapa 8*), a to zejména v nedalekých Zápech a okolí (*Mapa 8/B*) a pak podél řek Labe (Lázně Toušeň, Kostelec nad Labem, Lobkovice, Neratovice; *Mapa 8/C, F, G*) a Vltavy (Klecany, Lobečok; *Mapa 8/D-E*). Všechna tato místa byla osídlena jak ve starším, tak v mladším období únětické kultury. Starší i mladší období únětické kultury bylo zároveň hojně zastoupeno na celém území sledovaných částí okresů Mělník i Praha-východ. Odlišný obraz je patrný u osídlení Mladoboleslava, které ve starším

období bylo osídleno spíše sporadicky, avšak v období mladším se hustota lokalit u všech tří sledovaných regionů vyrovnává (*Kap. 4.4.2*).

Zatímco osídlení na Brandýsku a Mělnicku je součástí širší středočeské sídelní oblasti, představuje region Mladoboleslavska sídelní enklávu oddělenou od okolního osídlení prostorem téměř bez nálezů. Tuto absenci stálého osídlení (sídliště, pohřebiště) lze spojit s nepříznivými pedologickými podmínkami v přibližně 15 km širokém pruhu podél pravého břehu Labe, ve kterém převládají regozemě s občasnými fluvizeměmi doplněné o polohy pararenzin. Jedná se o produkčně slabé půdy, které jsou i dnes využívány spíše k sadařství a z velké části jsou dokonce trvale zalesněny (*Kap. 2.2.2*). Nepříznivé podmínky pro stálé osídlení ale neznamenají, že prostor nebyl ve starší době bronzové nijak využíván, jak dokazuje i několik ojedinělých nálezů z tohoto prostoru (*Mapa 11*). Osídlení Mladoboleslavska začíná až za tímto pásem neúrodných půd a je u něj zcela zřetelná vazba na půdy s velkou produkční schopností, zejména hnědozemě, které byly v některých místech kombinovány s černozeměmi a černicemi. Právě v místě těchto černozemí a černic, které patří mezi nejhodnotnější půdní typy, bylo doloženo osídlení již ze staršího období únětické kultury (*Mapa 10; Kap. 4.4.2*).

Přestože stopy aktivit nositelů únětické kultury nacházíme v celém badatelsky vymezeném prostoru a geomorfologické podmínky nedovolují uvažovat o fyzicko-geografickém „znenpřístupnění“ některé jeho části, provedeným porovnáním mapy osídlení např. s pedologickou mapou vyplývá zřetelná preference nejvíce bonitních půdních okrsků k sídelním aktivitám (*Mapa 10*). Děje se tak na rozsáhlých plochách s plošně vynikajícím skóre úrodnosti, velmi často tuto záměrnou volbu sledujeme i u malých enkláv. Málo bonitní půdy naopak této preferenci zcela unikají. Rozdílné pedologické a klimatické podmínky ve sledované oblasti jsou také velmi dobře patrné na rekonstruované původní vegetaci (*Kap. 2.2.4*). Tyto skutečnosti dokládají zřetelná a tehdejšími lidmi jednoznačně využívaná kritéria pro úspěšné osídlování nových ploch a lokaci nových sídlišť.

Oproti zbytku sledované oblasti je na Mladoboleslavsku patrná výrazná koncentrace nálezů jantaru (*Kap. 4.3.5*) a zejména depotů (*Kap. 4.3.4*), které se na levém břehu Labe vyskytují s nápadně menší intenzitou (*Mapa 7*). U nálezů jantaru je na Mladoboleslavsku nutné zdůraznit nejen větší množství lokalit, na kterých byl jantar nalezen, ale zejména výrazně větší množství jantarových artefaktů nalezených na jednotlivých lokalitách. Zatímco ze sledovaného území Brandýska a Mělnicka bylo evidováno celkem 52 jantarových předmětů, z Mladoboleslavska, které prostorově zaujímá výrazně menší plochu, jich bylo minimálně 137 (*Tabulka 15, Graf 7*). Naopak na labském levobřeží je zřejmý vyšší výskyt artefaktů ze zlata (14 kusů), zatímco

na Mladoboleslavsku byly zlata nalezeny pouze čtyři kusy (dva v depotu a dva na pohřebišti; *Mapa 7; Kap. 4.3.6*).

V rámci sledované oblasti představuje Brandýs nad Labem jedinou lokalitu starší doby bronzové s doloženým opevněním⁶. Nálezy únětické kultury však byly zaznamenány na 13 dalších výšinných polohách (*Mapa 6*), na kterých starobronzové opevnění dosud doloženo nebylo. Tyto polohy však byly opevněny v pozdější době (nejčastěji v raném středověku), případné starobronzové opevnění tedy mohlo být teoreticky dalšími sídelními aktivitami zničeno nebo převrstveno. Je tedy nutné počítat s možností, že původní počet opevněných lokalit mohl být vyšší. V každém případě se však jednalo minimálně o výšinná sídliště nacházející se na strategicky výhodném místě, neboť opakování fortifikačních aktivit a koncentrací osídlení není v žádném případě náhodným jevem, ale odráží v prvé řadě právě geologické a hydrografické podmínky, které jsou v místě prostory větších změn. Je však také třeba zdůraznit, že poloha opevnění v Brandýse nad Labem je na základě své polohy v terénu v zásadě nepredikovatelná a takovýchto opevněných lokalit mohlo existovat v daném prostoru i více.

Opevnění v Brandýse nad Labem bylo součástí rozsáhlé sídelní aglomerace starší doby bronzové, která zde fungovala v mladším období únětické kultury. Jak ukazují četné nálezy baltského jantaru, depotů a v neposlední řadě i rozvoj a charakter osídlení na Mladoboleslavsku, je možné podél Vinořského potoka předpokládat průběh komunikace směřující ze středočeské oblasti na Mladoboleslavsko a dále SV směrem. V těchto úvahách je nutné vyzdvihnout skutečnost, že prostor mezi Brandýsem nad Labem a Starou Boleslaví nabízí vhodné a v průběhu celého holocénu poměrně stabilní podmínky pro překonání řeky (*Kap. 2.1.3*).

Velmi pravděpodobná je také existence komunikace sledující tok Labe, v tomto úseku nepochybně umístěné na jeho levém břehu. Průběhu obou cest nasvědčují vysoké koncentrace sídlištních a hrobových nálezů (*Mapa 8*). Všechny výše uvedené poznatky ukazují, že sídelní aglomerace v Brandýse nad Labem plnila roli křižovatky dvou dálkových komunikací. Zatímco existenci „polabské“ stezky je možné na základě četných hrobových nálezů očekávat již v průběhu starší fáze únětické kultury, tak k rozvoji „pojizerské“ stezky zřejmě došlo až v období mladším. V souvislosti s předpokládanou existencí dálkových komunikací je nutné připustit, že vysoký a relativně brzký výskyt keramiky s četnými analogiemi v kultuře věteřovské na lokalitě může být akcentován právě existencí „polabské“ stezky v bezprostřední

---

⁶ Znamé opevnění v **Praze-Vinoři** (*Zápotocká-Steklá 1963*) se nachází těsně za hradicí studované plochy.

blízkosti lokality. Šíření těchto vlivů po Labi a jejich větší výskyt na výšinných osadách předpokládala již I. Pleinerová (1965, 53).

Opevnění v Brandýse nad Labem se v době jeho vzniku (tedy zřejmě na počátku mladšího období únětické kultury) nacházelo na okraji kontinuálně osídlené středočeské oblasti v místě prvního kontaktu pro příchozího po „pojizerské“ stezce. Umístění opevnění dobře umožňovalo vizuální kontrolu právě pravého břehu Labe, zejména v místech předpokládaného brodu (*Mapa 9*). Opevnění však přibližně ve druhé polovině 20. nebo na počátku 19. století zřejmě přestalo plnit svoji funkci, přestože dále se rozvíjející osídlení ukazuje, že lokalita ani v nejmenším neztratila svůj význam. Je možné spekulovat, že se v průběhu mladšího období únětické kultury Mladoboleslavsko stalo plnohodnotnou součástí únětické oikumeny a existence opevnění v Brandýse nad Labem tak již mohla ztratit svůj smysl. Tato tvrzení však již limitně naráží na možnosti výpovědi archeologických dat a lze je tedy přijmout pouze v rovině hypotézy.

Prezentované sídliště v Brandýse nad Labem představuje jedno z lépe poznaných sídlišť tohoto období v Čechách. Soubor, který bylo možné vyhodnotit v rámci této práce, však představuje pouze malý zlomek ze všech nálezů, které byly v Brandýse nad Labem, tedy na území celé zdejší sídelní aglomerace, odkryty, a to zejména během četných plošných výzkumů realizovaných v posledních letech. Vyhodnocení všech těchto nálezů je zcela mimo síly jedince, zasloužilo by si však pozornost většího realizačního týmu. Nastíněný obraz vývoje lokality bude také nutné podložit větším množstvím radiokarbonových dat.

4. Literatura

Kompletní seznam použitých pramenů a literatury je uveden v *Kap. 6*.

Bartelheim, M. 1998: Studien zur böhmischen Aunjetitzer Kultur – Chronologische und chorologische Untersuchungen. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 46. Bonn.

Beneš, J. 1999: Starobronzové pohřebiště s objekty zvláštního charakteru z Hrdlovky, severozápadní Čechy. In: Čech, P. (ed.), Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993-1997. Most, 45-75.

Čech, P. 2008: Sídliště pozdní fáze únětické kultury ve Vysočanech, okr. Chomutov (Sídelní areál doby bronzové a analýza keramiky). In: Černá, E. – Kuljavceva Hlavová, J. (ed.), Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 2003 – 2007. Sborník k životnímu jubileu Zdeňka Smrže. Most, 65-87.

Čujanová-Jilková, E. 1964: Východní skupina českofalcké mohylové kultury. Památky archeologické 55, 1-81.

Ernée, M. 2015: Prag-Miškovice. Archäologische und naturwissenschaftliche Untersuchungen zu Grabbau, Bestattungssitten und Inventaren einer frühbronzezeitlichen Nekropole. Römisch-germanische Forschungen. Band 72.

Ernée, M. – Müller, J. – Rassmann, K. 2009: Ausgrabung des frühbronzezeitlichen Gräberfelds der Aunjetitzer Kultur von Prag-Miškovice. Vorläufige Auswertung und erste Ergebnisse der naturwissenschaftlichen Untersuchungen ¹⁴C-Daten und Metallanalysen. Germania 87/2, 355–410.

Ettel, P. 2010: Die frühbronzezeitlichen Höhensiedlungen in Mitteldeutschland und Mitteleuropa – Stand der Forschung. In: Meller, H. – Bertemes, F. (Hrsg.), Der Griff nach den Sternen. Wie Europas Eliten zu Macht und Reichtum kamen. Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle (Saale) 5/I, 351-380.

Gringmuth-Dallmer, E. 1996: Kulturlandschaftsmuster und Siedlungssysteme. Siedlungsforschung. Archäologie-Geschichte-Geographie 14, 7-31.

Hásek, I. 1984: Obydlí a sídliště v oblasti únětické kultury. Časopis Národního muzea, Řada historická 153, 1-27.

Hlásek, D. – Chvojka, O. – Šálková, T. – Fröhlich, J. – Houfková, P. – Kovačiková, L. – Majer, A. – Menšík, P. – Michálek, J. – Netolický, P. – Novák, J. – Pavelka, J. – Petřík, J. – Sosna, D. 2015: Vrcovice. Hradiště z počátku střední doby bronzové. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 10. České Budějovice – Plzeň.

Hnízdová, I. 1953: Osady a chaty únětického lidu v Čechách. Archeologické rozhledy 5, 375-376, 380-392.

Hnízdová, K. 1952: Osady únětického lidu v Čechách. Nepublikovaná diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

- Juřina, P. – Smejtek, L. – Stolz, D. 2003:* Sídliště z časného eneolitu a doby bronzové v Praze na Smíchově. *Archeologie ve středních Čechách* 7, 111-141.
- Kočár, P. – Kočárová, R. 2011:* Brandýs nad Labem „U Vodojemu“. Zpráva o archeobotanické makrozbytkové analýze. [Archeobotanická analýza č. 33/11.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Koschik, H. 1975:* Älterbronzezeitliche Siedlungskeramik aus Senkofen, LdKr. Regensburg/Opf. *Bayerische Vorgeschichtsblätter* 40, 34-67.
- Krumland, J. 1998:* Die bronzezeitliche Siedlungskeramik zwischen Elsaß und Böhmen. Studien zur Formenkunde und Rekonstruktion der Besiedlungsgeschichte in Nord- und Südwestdeutschland. *Internationale Archäologie*, Band 49.
- Kruta, V. 1970:* Depot bronzů z Lužice a sídliště z Tušimic (Okr. Chomutov). *Archeologické rozhledy* 22, 6-23.
- Kuna, M. 1998:* Povrchové sběry v povodí Vinořského a Mratínského potoka. Katalog nálezů z let 1986-1990. *Výzkumy v Čechách* 1996-7, 298-338.
- Kuna, M. – Dreslerová, D. 2007:* Landscape archaeology and „community areas“ in the archaeology of Central Europe. In: Hicks, D. – McAtackney, L – Fairclough, G. (eds.), *Envisioning Landscape. Situations and Standpoints in Archaeology and Heritage*. Walnut Creek, 146-171.
- Kyselý, R. – Pecinová, M. 2018:* Red deer (*Cervus elaphus*) skeleton from the Early Bronze Age pit at Brandýs (Czech Republic). *Archaeological and Anthropological Sciences* 10, 157-174.
- Langová, M. 2012:* Sídlní areál starší doby bronzové v Brandýse nad Labem – objekty s lidskými kosterními pozůstatky. Nepublikovaná magisterská práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.
- Moucha, V. 1954:* Rozbor únětického pohřebiště v Polepech u Kolína. *Archeologické rozhledy* 6, 502 - 503, 523 - 236, 566 - 567, 573 - 574.
- Moucha, V. 1963:* Die Periodisierung der Úněticer Kultur in Böhmen. *Sborník československé společnosti archeologické* 3, 9-60.
- Neustupný, E. 1986:* Sídlní areály pravěkých zemědělců. *Památky archeologické* 77, 226-234.
- Peška, J. 2012:* Beispiele der Absoluten Chronologie der Frühbronzezeit in Mähren und ihrer Verknüpfungen mit der Ägäis. In: Kujovský, R. – Mitáš, V. (ed.), *Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatym narodeninám*. Nitra, 297-314.
- Peška, J. 2013:* Das Besiedlungsbild in der Blütezeit der Frühbronzezeit im Gebiet des mittleren Donauroumes. In: Meller, H. – Bertemes, F. – Bork, H. R. – Risch, R. (Hrsg.), *1600 – Kultureller Umbruch im Schatten der Thera-Ausbruchs. Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle* 9, 387-409.

- Pleinerová, I. 1959:* O vztahu hrobové a sídlištní keramiky v únětické kultuře. Sborník prací k počtě 60. narozenin akademika Jana Filipa. *Philosophica historica* 3, 97-104.
- Pleinerová, I. 1960:* Únětické pohřebiště a osada v Blšanech u Loun. *Památky archeologické* 51, 488-526.
- Pleinerová, I. 1965:* Vztahy Moravy a Čech v mladém období únětické kultury. *Archeologické studijní materiály* 2, 54-55.
- Pleinerová, I. 1966:* Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejím sousedství I. *Památky archeologické* 57, 339-458.
- Pleinerová, I. 1967:* Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejím sousedství II. *Památky archeologické* 58, 1-36.
- Roblíčková, M. 2003:* Domesticated animal husbandry in the Bronze Age on the basis of osteological remains. *Archeologické rozhledy* 55, 458-499.
- Smejtek, L. – Baloun, L. 2018:* Únětický depot z Přemyšlení, okr. Praha-východ. *Archeologie ve středních Čechách* 22, 595-618.
- Sůvová, Z. 2011:* Brandýs nad Labem, okr. Praha-východ, Exkavace 2007. Osteologické analýza. *Archeozoologický posudek č. TP-2011-2966*. Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Zápotocká-Steklá, M. 1963:* Ohražená osada s věteřovskou keramikou ve Vinoři u Prahy. *Památky archeologické* 54, 315-335.
- Zápotocký, M. 1982:* Lovosice a oblast České brány – starobronzová sídelní koncentrace s doklady kovolictví. *Archeologické rozhledy* 34, 361-405.

5. Publikační, akademická a pedagogická činnost

Pedagogická činnost

2013 - dosud   **Univerzita Karlova, Ústav pro archeologii:** podíl na výuce semináře „Úvod do archeologie pravěku 1, 2“

Zapojení v projektech ARÚ v Praze, v. v. i.

2016 - 2018   **Projekt GAČR** (garant Mgr. M. Ernée, Ph.D, DSc.) „*Mobilita a sociální status populace starší doby bronzové na jantarové stezce. Výpověď pohřebiště v Mikulovicích, okr. Pardubice*“

2012 – 2015   **Projekt NAKI** (garant PhDr. M. Kuna, Ph.D, DSc.) „*Archeologická mapa ČR: Systém pro sběr, správu a prezentaci dat*“

Dlouhodobé zahraniční pobyty

Srpen – říjen 2011   **Erasmus pracovní stáž:** Wiener Universität u Ass.-Prof. Mag. Dr. A. Krenn-Leeb

Září 2010 - červen 2011   Program **Erasmus:** Wiener Universität

Krátkodobé zahraniční pobyty

Srpen 2015   Systematický výzkum lokality Santovka (Slovensko); prof. PhDr. J. Bátora, DrSc.

Srpen 2014   Systematický výzkum lokality Vráble-Fidvár (Slovensko); Dr. K. Rassmann a prof. PhDr. J. Bátora, DrSc.

Srpen 2013   Systematický výzkum lokality Meidling-Kleiner Anzingerberg (Dolní Rakousko); Ass.-Prof. Mag. Dr. A. Krenn-Leeb

Publikační činnost

Kapitoly v monografiích:

Kuna, M. a kol. 2014: Archeologický atlas Čech. Vybrané památky od pravěku do 20. století. Praha.

(včetně internetových stránek www.archeologickyatlas.cz)

Články:

Langová, M. – Hlásek, D. – Ernée, M. v tisku: Befestigte Siedlungen der älteren und beginnenden mittleren Bronzezeit in Böhmen. In: Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle.

Langová, M. v tisku: Die nachklassische Phase der Aunjetitzer Kultur in Brandýs an der Elbe. Ein Beitrag zur Siedlungskeramik der böhmischen Aunjetitzer Kultur. In: Reinecke's Erbe. Terminologie, Chronologie und Identität in Mitteleuropa zwischen 2300 and 1600 v. Chr.

Kos, L. – Langová, M. 2018: Příspěvek k problematice archeologie říční nivy na základě nových nálezů doby římské z Poděbrad, okr. Nymburk. Archeologie ve středních Čechách 2018/2, 943-958.

Ernée, M. – Langová, M. 2018: Die Frühbronzezeit zwischen Böhmen und Sachsen – die Welt in Bewegung/Počátek doby bronzové mezi Čechami a Saskem – svět v pohybu. In: Wolfram, S. – Fajt, J. – Mölders, D. – Winzeler, M. (Hrsg.), Liebe, Leid und Luftschlößer. Sachsen – Böhmen 7000. Begleitband zur Sonderausstellung. Dresden, 38-45.

Langová, M. – Švédová, J. 2017: Staroúnětický hrob z Chotětova (okr. Mladá Boleslav). Archeologie ve středních Čechách 21, 235-243.

Langová, M. – Danielisová, A. 2015: Sídlištní areál starší doby bronzové v Brandýse nad Labem. Objekty s lidskými kosterními pozůstatky. In: Bátora, J. – Tóth, P. (ed.), Keď bronz vystriedal meď. Zborník príspevkov z XXIII. medzinárodného sympózia „Staršia doba bronzová v Čechách, na Moravě a na Slovensku“. Levice 8. – 11. októbra 2013. Nitra – Bratislava, 201-216.

Danielisová, A. – Langová, M. et al. 2013: Mohyla únětické kultury z Brandýsa nad Labem jako doklad ojedinělých pohřebních praktik starší doby bronzové. Archeologické rozhledy 65/2, 56-88.

Langová, M. – Danielisová, A. 2013: Bestattungsritus der Aunjetitzer Kultur in Brandýs an der Elbe (Mittelböhmen). „Siedlungsbestattungen“ - ein ganz normaler Teil des Bestattungsritus? In: Müller-Scheeßel, N. (Hrsg.), „Irreguläre“ Bestattungen in der Urgeschichte: Norm, Ritual, Strafe ...? Akten der Internationalen Tagung in Frankfurt a. M. vom 3. bis 5. Februar 2012. Bonn, 239-250.

Langová, M. – Danielisová, A. 2013: Mohyla únětické kultury z Brandýsa nad Labem. Archeologie západních Čech 5, 36-44.

Konferenční aktivity

5. – 8. 9. 2018 EAA (Barcelona, Španělsko) s příspěvkem: „*Early Bronze Age Settlement Agglomeration in Mikulovice (Eastern Bohemia). A Microregion Profiting from its Position on a Long Distance Route*“* a „*Enclosed Settlement in Brandýs nad Labem. The Early Bronze Age Settlement Structure in the Central Bohemia Region*“
10. – 13. 10. 2017 Starší doba bronzová ve střední Evropě (Mistelbach, Rakousko) s příspěvkem „*Jungbunzlauer Gebiet in der Frühbronzezeit*“
30. 8. – 3. 9. 2017 EAA (Maastrich, Holandsko) s příspěvkem: „*With Exotics but Still Local? The Early Bronze Age Settlement Agglomeration in Mikulovice, Eastern Bohemia*“*
12. – 17. 6. 2017 Reinecke's Erbe. Terminologie, Chronologie und Identität in Mitteleuropa zwischen 2300 and 1600 v. Chr. (Křtiny) s příspěvkem „*Die nachklassische Phase der Aunjetitzer Kultur in Brandýs an der Elbe*“
31. 8. – 3. 9. 2016 EAA (Vilnius, Litva) s příspěvkem „*Early Bronze Age Nodal Point on the Amber Road. Settlement Agglomeration in Mikulovice, Eastern Bohemia*“*
6. – 9. 10. 2015 Starší doba bronzová v Čechách, na Moravě a na Slovensku (Prčice) s příspěvkem „*Únětické pohřebiště v Mikulovicích u Pardubic*“*
2. – 5. 9. 2015 EAA (Glasgow, Velká Británie) s příspěvkem „*Archaeological Atlas of Bohemia. Explaining Archaeological Remains in the Landscape*“** a s posterem „*The Archaeological Map of the Czech Republic*“**
12. 2. 2014 Archeologie opevnění (Plzeň) s příspěvkem „*Příspěvek k poznání fortifikací starší doby bronzové na příkladu opevněné lokality Brandýs nad Labem-Vrábí*“
8. – 11. 10. 2013 Starší doba bronzová v Čechách, na Moravě a na Slovensku (Levice, Slovensko) s příspěvkem „*Sídlištní areál starší doby bronzové v Brandýse nad Labem*“
15. – 17. 2. 2012 Pohřbívání pod mohylami (Plzeň) s příspěvkem „*Mohyla starší doby bronzové v Brandýse nad Labem*“
3. – 5. 2. 2012 Irreguläre Bestattungen in der Urgeschichte: Norm, Ritual, Strafe...? (Frankfurt am Main, Německo) s posterem „*Bestattungsritus der Aunjetitzer Kultur in Brandýs an der Elbe (Mittelböhmen)*“

* ve spolupráci s M. Ernée

** ve spolupráci s M. Kunou

Tučně zvýrazněny příspěvky související s tématem disertační práce